

L'Escola del Mar ha celebrat el seu 90è aniversari

De residència particular a centre escolar

Recorregut per la història d'un edifici i d'una institució pedagògica que han marcat la vida del Guinardó

Edifici de la Barceloneta, primera seu de l'escola, inaugurat el 26 de gener de 1922 i destruït en un bombardeig el gener de 1938

Isabel Busquets i Corbera

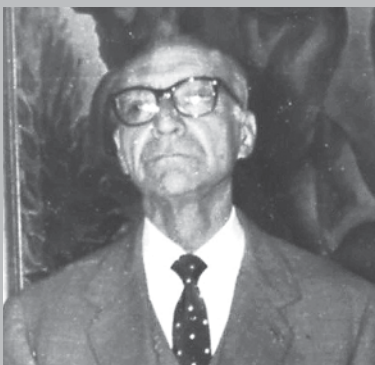
L'Escola del Mar ha celebrat el seu 90è aniversari. Sempre ha estat considerada una institució escolar modèlica i emblemàtica de la nostra ciutat. Fundada pel pedagog i mestre Pere Vergés i Farrés, l'any 1922; fou impulsada per Manuel Ainaud de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Començà la seva singladura, amb un equip de joves mestres: Magí Sedó, Mercè Barba, Josefina Bayona i Teresa Cadanet, entusiastes del seu projecte pedagògic, seguint els models noucentistes dels quals el seu fundador n'era un fidel admirador. Filosofia i pensament encapçalats per la raó, la civilitat, la simplicitat, l'ordre i el retorn als valors clàssics de les cultures grecoromanes.

L'escola es proposà desenvolupar la sensibilitat i l'esperit crític en l'alumnat, en el marc d'un ambient, envoltat d'art i de bellesa. Fou una de les primeres escoles a l'aire lliure. El fet de situar-la a la platja de la Barceloneta, al carrer de la Concòrdia, vora els banys Orientals, rebent el benefici dels vents marins, li donà una rellevant personalitat. La platja i les activitats a l'exterior, afavorien la millora de la salut dels infants de la ciutat, sobretot dels qui patien

Directors de l'Escola del Mar

Pere Vergés	1922-1966
Hermenegild Francés	1966-1979
Anna Domingo	1979-1985
Tina Roig	1985-1988
Núria Torres	1988-1993
Lurdes Vicente	1993-2000
Teresa Guillaumes	2000 fins ara

Pere Vergés, primer director

malalties respiratòries. A l'hora del bany, la barca Nausica vigilava als alumnes perquè no s'allunyessin de la platja.

L'Escola del Mar neix com una escola-sanatori on els infants hi estaven un curt espai de temps, quan milloraven, es reintegraven de nou a la seva escola. Però aviat

s'adonaren que l'Escola del Mar, havia de ser una institució essencialment escolar. El metge comprovava amb les revisions mèdiques en el gabinet antropomètric, que els infants milloressin, tant en la salut física com el desenvolupament mental. *Mens sana in corpore sano*.

Amb el lema *A l'Escola del Mar ensenyem a pensar, a sentir i a estimar*, s'introdueix una filosofia educativa, en la qual l'infant esdevindrà el centre d'una educació integral. La Vida Social permetia el treball dels valors i els hàbits com ara la lectura, l'ordre, la neteja, les observacions de la naturalesa, la higiene i la participació en els càrrecs.

Un altre fet distintiu dins la vida del centre era i és la pertinença a un color. La responsabilitat de formar part d'un grup, vinculat amb els colors que el mar els oferia: Blau, Verd i Blanc, és clau per a introduir els elements democràtics de participació. S'impulsaven les eleccions dels Càrrecs i del Consell General que governava amb harmonia les activitats quotidianes. S'estableix la figura del cònsol (delegat de curs) que era el responsable de cada classe i escollit per votació. Així, els alumnes esdevenen els petits ciutadans d'una república ideal en la qual cadascú havia d'exercir unes responsabilitats i complir uns deures. Els alumnes

de l'escola aprenien tant dels èxits, com dels errors a competir entre ells, amb esforç, exigència i respecte pels altres i l'afany comú de millorar. Ètica i estètica. L'escola segons el Sr. Vergés és un procés de constant creació i considerada una obra d'art, per això el pedagog envoltà als infants d'obres d'art, plenes de bellesa, fent de l'escola una llar ben diferent dels habitatges petits i foscos on residien les classes populars d'aquell temps.

Sempre guiat per un ànim educatiu, el servei de cantina era un espai eminentment pedagògic, on s'aprenien els hàbits de menjar, també a gaudir de la convivència. Els alumnes a l'escola tenien una alimentació equilibrada i saludable. S'introdueixen noms particulars per a cada classe classe. A la Barceloneta eren: Petits, Nines, Angèlica, Nausica i Garbí. L'escola educava per igual nens i nenes. La llengua emprada era el català.

L'Escola del Mar fou visitada per moltes personalitats, cal destacar la del científic alemany Albert Einstein al 1923 o l'artista català Joan Miró. S'impulsà la curiositat científica, l'observació del temps amb anotacions meteorològiques diàries. La biblioteca, i per tant, el foment del coneixement i l'enriquiment personal era el cor de l'escola. S'estimulaven l'escriptura i lectura de cròniques, les representacions de titelles, els escacs, els jocs, el dibuix; també cobra un gran protagonisme el lleure, els banys de mar, la música i les curses de banderes a la platja. S'aplicaren els valors de l'emergent Escola Nova. Fins i tot, començaren a editar una revista escolar al 1933. La revista Garbí seria a partir d'aquell moment, la portaveu de l'Escola del Mar per donar a conèixer a tothom les activitats que s'hi feien, esdevenint un verdader tresor per tots aquells que volen saber la "petita història", des de dins. Els sentiments personals, plens d'espontaneïtat i les emocions viscudes pels alumnes poden ser llegides a través de les seves pàgines.

La Guerra Civil espanyola va aturar violentament per uns mesos aquesta excel·lent feina, ja que l'original edifici de fusta de melis, construït per l'arquitecte noucentista Josep Goday i Casals, s'incendià, quedant totalment destruït pels bombardejos dels avions feixistes que recolzaven els militars sublevats, el gener de 1938.

L'Ajuntament trobà sortosament, un nou edifici a Montjuïc, a prop de la font del Gat. Un palauet d'estil neoclàssic anomenat el Roserar. Allà s'instal·la transitòriament l'escola des de la primavera del 38, els mesos finals de la guerra, fins a la tardor del 48. Una dècada més tard, degut a la manca d'espai per a instal·lar-hi un menjador, es cercà un nou emplaçament. Aparegué una oportunitat de canvi, s'oferí a l'Ajuntament la venda d'una mansió residencial al barri

A dalt, l'escola al Roserar de Montjuïc (a partir del 7/2/1938) i al Guinardó (26/11/1948)

del Guinardó. Una "residència particular" -així apareix anomenada en totes les notes dels diaris de l'època-

Caldran tres anys de reformes abans que l'Antiga Escola del Mar, com se l'anomena aleshores, entri en ple funcionament. Aquestes obres foren realitzades a l'any 1946 per l'arquitecte Ramon Raventós. S'edificà un pavelló nou. On abans hi havia el garatge de la casa, ara hi havia un espaiós menjador, una cuina ben equipada i un gran celler. A més, s'edificà una caseta d'una planta envoltada per un petit jardí pel conserge i la seva família amb l'entrada pel carrer Gènova.

Els antics alumnes Miquel Ibarz, Joan Llongueres i Jaume Bellmunt realitzaren a l'any 1947 unes pintures murals per a donar un caire més personal i estètic al recinte. Els llocs triats foren la Sala de Música, la Biblioteca i el Menjador. I per fi, el dia 26 de novembre de 1948 l'Escola del Mar es inaugura oficialment per Josep M. Albert, Baró de Terrades, alcalde de Barcelona acompanyat de diferents autoritats del moment.

Des de la tardor de 1948, l'Escola del Mar troba la seu definitiva en aquesta finca del carrer de Gènova, que per la seva grandària i amplitud ocupa tota una illa de cases. Al seu voltant hi havia encara molts camps i algunes casetes petites amb jardí, que la

feien sobresortir com una mansió.

El nou espai permeté noves activitats: com tenir cura dels espais enjardinats, les curses de banderes a la terrassa i representacions al teatre. També es donà continuïtat a algunes activitats iniciades a la Barceloneta, com el servei de meteorologia, el càrrec de bibliotecari o a el Roserar com jugar al croquet. El nou edifici amb les dependències modernitzades, afavoria les activitats a l'aire lliure com les representacions de titelles, els relats de contes, alternant-les amb les activitats dins de l'aula.

La Mediterrània i els seus aires marins queden lluny, però en la nova seu, en aquest lloc elevat del Guinardó, es reben sovint els aires de Llevant a Ponent, considerats pels especialistes en salut com els més beneficiosos. De fet, aquesta era una zona on ja s'hi havien establert abans, altres centres de repòs, residencials i alguns hospitals.

L'Ajuntament facilità com a transport gratuït un tramvia. Sortia de la plaça Urquinaona i arribava fins als Quinze. Allà els esperaven els mestres i junts pujaven caminant en fila, de manera ordenada, per l'avinguda Mare de Déu de Montserrat.

Des d'aleshores ençà, dins del recinte s'han anat construint nous equipaments. L'any 1953 es va edificar la Casa Nova, una construcció en forma de U oberta seguint

Grup el dia de la inauguració de l'Escola del Mar al Guinardó

Tres imatges de la vida de l'Escola del Mar des dels inicis fins a l'actualitat

l'estructura de l'edifici de la Barceloneta. En aquest espai, hi ha el taller de plàstica i les aules del Parvulari. A més, s'aprofita per a transformar els safareigs i la carbonera en un laboratori de ciències i una aula d'informàtica. L'any 1972, l'Ajuntament obsequia l'escola amb la construcció d'un Planetari, amb entrada pel carrer Brussel·les, arran de la celebració del seu 50è aniversari. Al 1985, en un ambient d'eufòria per la celebració de les Olimpíades a Barcelona, es construí un ampli Poliesportiu, tot i perdre un dels espais de jardí que donava al carrer Telègraf, ja que les petites terrasses dificultaven la pràctica d'alguns esports. Al mateix temps es construeix un gimnàs cobert amb una zona annexa de dutxes i vestidors. Finalment fa pocs anys es realitzà una reforma de l'antiga casa

del conserge transformant-la en la Caseta i s'habilita com a Biblioteca pels petits.

L'Escola del Mar al Guinardó continua el seu rumb en ple segle XXI, lluny de l'enyorada platja, ancorada al peu d'un turó amb la ciutat als seus peus. Des de les seves terrasses es veu el mar. Cada dia continua somiant amb nous reptes, obrint-se arreu per a crear forts vincles i innovadors projectes.

Dels seus 90 anys de periple, els darrers 64 han estat lligats al Guinardó. Aquí, en aquesta finca anomenada antigament can Sors, s'han format moltes generacions d'alumnes. Ciutadanes i ciutadans educats amb uns valors ètics, que l'escola ha intentat mantenir vius, malgrat els pas dels anys o els canvis de rumb polític, adaptant-se a la societat en què vivim.

De residència a escola

Al 1944 la residència s'ofereix en venda a la corporació municipal, per si és del seu interès instal·lar-hi una escola. Després d'una visita, la propietat es valora satisfactòriament. Es decideix situar-hi una escola a l'aire lliure: l'Antiga Escola del Mar. La casa es ven per fi a l'Ajuntament de Barcelona el mes de juny de 1945. Potser també influí el fet que en la mateixa àrea, al costat mateix del parc hi havia ja en ple funcionament l'Escola Parc del Guinardó, des de 1923 i dirigida per Dolors Palau i no massa lluny, l'Escola 26 de Gener actualment Escola Arc Iris, des de l'any 1943, dirigida per Enric Gibert. Totes tres escoles municipals. Ben a prop hi havia l'Institut Mèdic Pedagògic dirigit pel Dr. Córdoba i la seva muller, la pedagoga Rosalía Ferreiro creat el 1915, actualment en funcionament dirigit pel seu fill.

Una casa-una escola

La curiositat personal, l'esperit investigador i les freqüents preguntes dels alumnes, em van conduir l'any 2008 a iniciar la recerca de la història d'aquesta casa. D'altra banda, he de confessar que hi tinc un interès triple: primer com a filla del Guinardó, on he nascut i sempre he residit. Segon, com a mare d'exalumnes, ja que els meus fills hi varen estudiar, i tercer com a mestra de l'Escola del Mar al llarg de més de tres dècades.

Amb aquest estudi voldria aportar un element més, per a la recuperació de la memòria històrica dels edificis notables del nostre barri i per extensió de la nostra ciutat.

Tots els edificis generalment, tenen una petita història. Aquest, ha mantingut invisible el seu passat als ulls dels seus alumnes, mestres, veïns i visitants al llarg del temps. Ningú fins ara, ens havia sabut donar una explicació, acurada i documentada, de la trajectòria d'aquest edifici. Tant sols la tradició oral m'havia ajudat en un principi a conèixer algunes dades curioses, com ara que la casa havia estat propietat d'una família benestant propietària d'una fàbrica paperera i que els seus descendents la van haver de vendre.

Em vaig proposar trobar dades que pogués explicar als meus alumnes. Una història que ajudés a conèixer l'espai on passen tantes hores i alhora entendre que les coses que avui coneixem no sempre han estat com són, estimular la seva curiositat. Amb satisfacció vaig comprovar als diferents arxius municipals que podem traçar la trajectòria de la casa seguint un fil que es remunta al segle XIX quan aquest indret on som ara va deixar de formar part del municipi de Sant Martí de Provençals el 1897, per a in-

La família Torras Rivière. Drets, d'esquerra a dreta, Margarita, Anna M., la mare, Anna Rivière Chavany, Maria i el seu espòs, Bonaventura Vinyals. Assegut, Salvador Torras Domènech i als seus peus la filla Matilde. A la fotografia de baix, Torras Domènech i la seva esposa

corporar-se com un nou barri de la ciutat: el Guinardó.

Hipòtesis de l'origen del nom Sors

La casa Sors formava part, segons els documents dels béns relictos d'en Pere Borràs Sunyol, d'una de les tres finques de què es composava aquesta heretat de 10 "mojadas" d'extensió que lliandava per l'est i l'oest amb les terres d'en Claudio Planàs. El nom *Sors* pot tenir diversos orígens. En la toponímia la paraula sort, segons el nom llatí vol dir: terreny petit que no forma una masia. L'arrel *sort-sortis* del llatí vol dir part d'un tot.

Casa Sors-Escola del Mar

Disposem-nos a fer memòria a través del temps i viatgem per un instant al passat. La família Torras Rivière és, segons consta als arxius municipals de la ciutat, la darrera propietària de la finca anomenada, en els documents de venda, can Sors. Salvador Torras Domènech, aleshores el propietari, amb un gran esperit innovador, d'una coneguda fàbrica de paper continu: la fàbrica Torras Domènech a Sant Joan les Fonts, Girona, comprà la casa l'any 1925. El seu desig, fou anar-hi al llarg de l'any a passar-hi temporades, principalment per motius de salut. L'arquitecte Isidre Puig i Boada realitza el mateix any una reforma dels porxos de la casa-torre.

Posteriorment l'any 1932 la casa és novament reformada i ampliada. L'arquitecte Pere Benavent de Barberà i Abelló, casat amb Anna M., una de les filles del senyor Torras, és qui realitzà tota l'obra de remodelació. La família amb les seves quatre filles i posteriorment alguns néts, hi estiuerejaren gairebé al llarg d'una dècada. La casa estava envoltada d'un magnífic jardí amb arbres de gran capçada, gran varietat de fruiters, arbustos i plantes oloroses. Encarada

al mar, posseïa unes vistes esplèndides de la ciutat. Comptava amb tres plantes, una galeria coberta amb grans finestrals i unes lluminoses terrasses. Tenia uns espaisos porxos orientats al migdia. Ocupava tota una mançana de cases d'un barri aleshores molt poc poblat, on sobreviuen antics masos rurals i gairebé enfront de la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat. També disposava d'una mina d'aigua pròpia, com altres finques de la zona, en estar al peu del turó de la Rovira.

Evocacions i records

Els records de les nétes d'en Salvador Torras, Pilar i Roser Coromina, amb les que he pogut conversar, són escassos, ja que eren molt petites en aquella època, però sí que recorden l'amor que sentien els seus avis per la casa i com s'estimaven cadascun dels seus racons. L'avi Salvador tenia el seu despatx al carrer Rosselló. Degut als seus problemes de salut, moltes tardes en acabar la feina, pujaven a la casa a prendre els aires, amb la seva esposa Anna M., el gran motor de la família i molt afeccionada a les arts, com ara la pintura. La senyora Torras provenia d'una família empresarial d'origen francès: els Rivière, fabricants trefilers del ferro, amb una important indústria creada al 1854 anomenada can Rivière a Sant Martí de Provençals. On fabricaven principalment teixits metàl·lics: com ara reixats, matalassos, travesses de ferrocarril i caixes d'ascensors, entre altres.

Feia pocs anys que el Parc del Guinardó, el 1910, s'havia començat a urbanitzar pel gran mestre jardiner francès Forestier. Barcelona una vegada enderrocades les seves muralles, cap a mitjans del segle XIX inicià la seva expansió. La ciutat s'eixamplà fins arribar a pobles i zones perifèriques com ara Gràcia, Sant Andreu o bé Horta. Els ciutadans buscaven nous indrets propers, que els

oferien entorns naturals, saludables i assolats, fugint de l'estretor i la insalubritat del nucli antic. Amb el Pla Cerdà entorn 1858, es pretenia també una labor higiènica, crear habitatges espaisos, vorejats de jardins amb amplis bulevards. Per aquest motiu, algunes famílies burgeses catalanes, se sentiren atretes per barris com el Guinardó.

Mirant una mica més enrere, a l'inici de 1899, la propietat està en mans de Pere Borràs Trinxant, que presentà ja un pla d'urbanització de les seves propietats de can Sors, en la zona propera al Parc. Mostrant per tant, un interès en regularitzar la zona fins aleshores eminentment rural. Aquestes propostes no foren aprovades fins als anys 20, en que s'inicià la parcel·lació i urbanització del barri per la Comissió Municipal de Foment de l'Ajuntament.

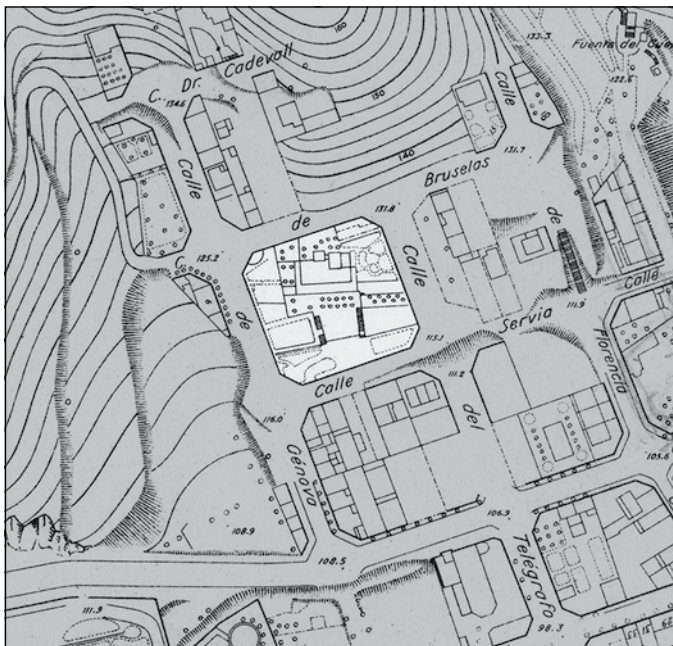
S'hi edificaren algunes torres senyoriales com ara can Ravetllat Plà, la torre dels Pardals, can Mascaró i altres, per tal de crear un petit nucli d'estiu, copiant el model de la ciutat jardí, com pretenia en el barri veí de la Salut, Antoni Gaudí amb el Parc Güell. Val a dir que en aquesta zona hi ha hagut sempre gran quantitat de fonts, torrents i per tant mines d'aigua que afavorien l'assoliment del projecte.

El monestir i la cereria

La propietat de Pere Borràs havia estat una finca rural associada amb un alou, que posseïa el monestir benedictí de Sant Pere de les Puel·les, gràcies a donacions. Els Galí eren els amos d'una de les cereries més antigues de Barcelona, fundada l'any 1761 per Jacint Galí Galí, al carrer Nou de Sant Cugat, ara Corders. L'any 1825, el seu fill Jacint Galí Vilar, mestre cerer, casat amb Josepa Boscà, deixà en el seu testament els terrenys de la finca a l'hereva, Concepció Galí Boscà, al no tenir cap fill mascle. Te-

Al costat, mapa topogràfic realitzat per Vicenç Martorell el 1931 on veiem la casa de can Sors (en color més clar) i els entorns, molt diferents de com són actualment.

A baix, dibuix en perspectiva de com quedaria la casa després de la remodelació duta a terme per Pere Benavent el 1932. La imatge és molt similar a la que es pot veure actualment

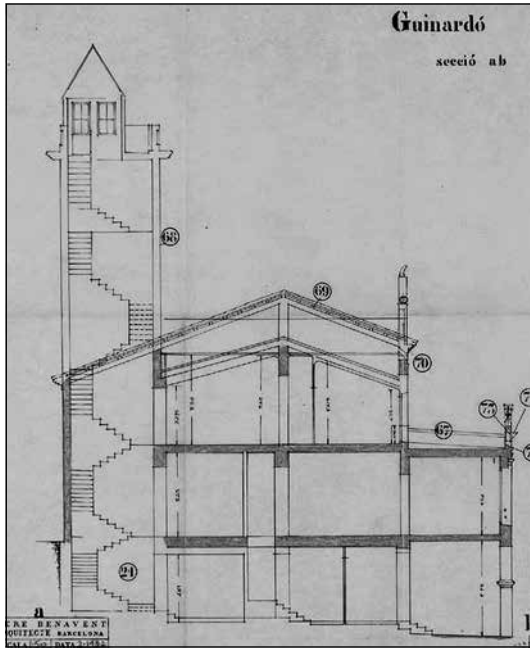

Llista dels propietaris de la finca de can Sors des de començaments del segle XIX

Any	Propietari
1800	Jacint Galí Vilar
1825	Concepció Galí Boscà
1876	Josep M Malet Galí
1880	Josep Jacint Malet Estruch
1884	Ramon Puig Carsí
1890	Ramon i Anton Puig Font
1896	Salvador Riera Giralt
1898	Manuel i Pere Romani Torruella
1907	Pere Borràs Sunyol
1920	Pere Borràs Trinxant
1925	Salvador Torras Domènech
1943	Anna M. Riviére Chavany Margarita Torras Riviére
1945	Ajuntament de Barcelona

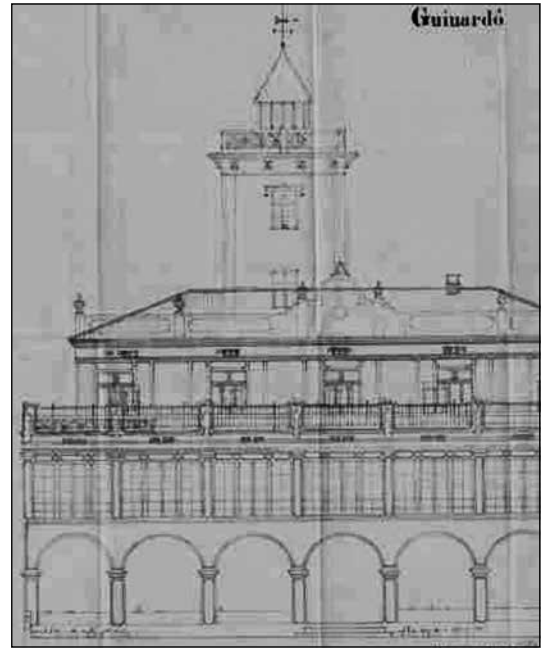

COAC

L'arquitecte i poeta Pere Benavent, casat amb la filla Anna M., va renovar l'edifici el 1932, suprimint la torre-mirador que hi havia. Als dibuixos s'insinua com era la casa i les modificacions portades a terme

COAC

nien tres filles: Concepció, Teresa i Jacinta. En aquesta propietat pertanyent a can Sors hi havia construïda al 1825, una casa rústica amb uns aljubs, cups i terrasses orientades a sol, on es blanquejava la cera groga de la cereria Galí. La cera, després d'unes setmanes de ser exposada al sol i esbandida amb aigua, es convertia en cera grum. Aquesta cera era molt apreciada per a l'elaboració del ciris blancs, que eren venuts a les esglésies. Era traslladada de la finca a la seva botiga en uns carros tirats per cavalls.

La viuda Galí continuà el negoci amb Martí Prats, l'aprenent, fins 1842. La cereria és encara en funcionament, amb el nom de Cereria Subirà. En Jordi Subirà n'és l'actual propietari. El seu pare, provinent de Vic, la reobrí als anys 40, ja que la família Prats, que l'havia continuada després dels Galí, quedà sense descendència per a regentar-la, degut als estralls de la guerra. Ara està situada al carrer de la Llibreteria núm. 7, al costat de la plaça del Rei.

Degut a la desamortització de Mendizábal, el 1835 els terrenys vinculats d'antuvi a can Sors (nom que apareix en alguns documents antics) deixaren de pagar els 15 sous, el dia 15 del mes d'agost de cada any al Monestir de Sant Pere de les Puel·les i passaren a ser propietat del nét d'en Jacint Galí Vilar, Josep M. Malet i Galí, entorn 1880.

Després dels Galí és succeeixen els propietaris, probablement temporals. En Josep Jacint Malet Estruch l'heretà del seu pare i la vengué a en Ramon Puig Carsi que tenia negocis de mercaderia i vaixells a Vilanova i la Geltrú. Després passà a ser dels seus fills, Ramon i Anton Puig Font, el 1890. En Salvador Riera el 1896, la vengué als germans Manuel i Pere Romaní Torruella constructors. Més tard, en Pere Borràs Sunyol, tinent d'alcalde de Sant Martí de

Provençals, la comprà el 1907 i la deixà en herència al seu fill Pere Borràs Trinxant, comerciant i terratinent el 1920. Així arribem al darrer propietari Salvador Torras Doménech i la seva família que la van vendre a l'Ajuntament de Barcelona, l'estiu del any 1945.

Les torres dels indians

La figura dels Indianos és típica dels inicis del segle XIX a Barcelona. En Sebastià Puig (1776) i Gertrudis Carsi fundaren una nissaga que formà part dels orígens del capital industrial català a Vilanova i la Geltrú. Dels seus vuit fills, cinc: Magí, Antón, Joan, Manuel i Ramon marxaren a comerciar a la illa de Cuba, a La Havana.

Un dels fills d'aquest matrimoni en Ramon (1827) fou propietari de can Sors. En Ramon Puig Carsi es casà amb Josepa Font Carsi. Emigrà a Amèrica, i s'establí a La Havana. Degut a la manca d'oportunitats que li oferia la ciutat de Vilanova, entregada aleshores al cultiu extensiu de la vinya, relacionat amb la venda d'alcohol cap a Cuba. Cal suposar que al seu retorn, havent fet certa fortuna, comprà la casa. Era l'any 1884. La propietat havia estat prelegada el 1889 a Rosa, la filla soltera, però que no sobreviu al seu pare. En canvi, sí que ho faran els seus germans, Ramon i Anton Puig Font al 1890.

Potser el fet que fessin comerç de mercaderies amb les anomenades *Índies* donaria una explicació a l'existència d'una antiga torre de guaita a la casa. Es pot apreciar clarament en uns plànols de l'edifici o en alguna foto d'arxiu del 1900. Sembla que els mercaders i els comerciants solien tenir unes banderes de colors per cada empresa, segons em va explicar el topògraf Antoni Ferragut, veí del barri. Banderes que eren hissades a les torres de Montjuïc des de la zona del costat del port. Era una forma ben

curiosa de saber que les seves mercaderies havien arribat per mar i estaven llestes per a ésser recollides.

Aquesta petita edificació o torre que estava afegida a la casa principal i comptava amb una entrada pròpia, s'enderrocà al 1932 quan es reformà i modernitzà la casa. D'aquesta manera en Pere Benavent, l'arquitecte volia donar-li un nou aspecte d'acord amb els trets noucentistes en vigor. En el seu lloc es construí una teulada uniforme amb una terrassa única, a la qual s'hi accedia a través d'una sortida principal i des de cadascuna de les habitacions. La terrassa abraçava els tres costats de l'edifici, menys la part del nord més ombrívola, on hi havia l'entrada a l'interior i uns dipòsits d'aigua amb uns safareigs.

Un element molt característic d'aquestes mansions dels indians eren les palmeres, molt exòtiques a l'època, de les quals en sobreviu una, molt apreciada. En els jardins hi havia també algun umbracle, estàtues, petits estanys, fonts o les orangeries, tarongers alineats en parterres.

La Guerra Civil

L'esclat de la Guerra Civil inicia un període molt difícil, on es produeixen constants episodis conflictius i enfrontaments entre les diferents classes socials. En Salvador Torras, el propietari en aquell període, fou un dels afectats, degut a un incident que es produí a la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat, segons em comentà l'Anna Trinxet, néta gran que convisqué alguns estius a la torre amb els seus avis i en Javier i en Carles Coll, besnèts. Recorden que l'àvia Anna els explicà que l'estiu del 1936 es produí un intent d'ocupació de la parròquia, mentre ells estiuejaven a la finca. El seu marit, en Salvador, baixà a l'avinguda en veure des de la casa el que semblava l'inici d'un incendi a l'església. Enmig de

El matrimoni Leopoldo i Aurèlia Márquez amb les filles i l'àvia Francisca. A la dreta, les germanes Montserrat i Loli Márquez

l'aldarull fou amenaçat. Aquest episodi es resolgué a les poques hores amb la intervenció de Pere Benavent que rescatà els seus familiars acudint amb una ambulància, ja que temia hi hagués algun ferit. Un dels gendres, Avel·lí Trinxet, ajudà mentrestant a apagar l'incendi. Per aquest motiu la família es veié obligada a abandonar precipitadament la casa, aprofitant la confusió.

Al llarg de la guerra, nombroses cases senyoriales també foren ocupades pels milicians. Posteriorment els bombardejos constants sobre la ciutat, obligaren als Torras a abandonar el país i refugiar-se a l'estranger.

Sembla ser, segons alguns documents consultats als arxius i algunes versions orals, recollides en el barri, que en el període republicà es projectà convertir l'edifici can Sors ocupat, en una Escola de Policia. Malgrat foren iniciades les obres de reforma, no va arribar a funcionar mai com a tal i tant sols s'hi establí una comissaria de barri.

La postguerra

En el període de la postguerra, de 1940 a 1945, la casa fou retornada als seus antics propietaris, la família Torras Rivièrre, i aquests proposaren a la família Márquez de viure-hi i tenir cura de tota la finca al mateix temps. En Leopoldo Márquez havia estat un dels treballadors de la fàbrica i home de confiança dels Torras. En aquella època patia una afecció respiratòria greu que aconsellava canviar de residència a ser possible, a un lloc més saludable.

Aquest matrimoni, amb dues filles de nou i catorze anys i una àvia, s'ocupava de les feines pròpies d'uns masovers i tingueren molta cura de tota la propietat fins que el pare morí. Els records d'aquelles nenes, Montserrat i Loli, i d'una cosina que les visitava sovint, M. Rosa, estan plens d'enyorances i evocacions, dels jocs i de les fantasies viscudes a l'entorn de la casa.

Des de la terrassa sentien la música dels balls que es feien al capvespre al mas Guinardó, els diumenges d'estiu. També el record d'un pagès, anomenat Nicolau, que cuidava de l'hort de la finca i vivia a la part del darrera, en una rulot. Resultava una caseta curiosa i diminuta comparada amb la seva gran i senyorial. Ell els donava permís per agafar uns quants tomàquets i alguna fruita dels arbres de tant en tant. Recorden com corrien per la sala gran dels senyors, totalment buida de mobles i cortinatges i collien roses des dels finestrals, imaginant que eren unes joves princeses o feien titelles al jardí. També es relacionaven amb altres nenes del veïnat com la família Biosca.

El senyor Torras morí la primavera del 1942, deixant a la seva filla Margarita Torras Rivièrre, hereva de la casa, i a la seva vídua Anna M. usufructuària. La família es veié obligada a vendre la casa, ja que la propietat havia quedat molt malmesa pels bombardejos i les obres inacabades. La reconstrucció en aquell moment era massa costosa. L'any següent, tres de les filles, obriren una fàbrica de paper a Flaçà, Girona, amb el nom de Torras Domènech Hijas.

En Pere Benavent deixeble de l'Enric Sagnier, fou qui realitzà les obres de reparació a la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat, dels danys produïts pels bombardejos durant la guerra. Aquest personatge, un home culte, poeta i de gran sensibilitat desenvolupà una intensa tasca en diversos camps artístics. I és molt probable que estigués relacionat amb els cercles culturals noucentistes que envoltaren en Pere Vergés. Ho he pogut comprovar en un dels números de Garbí, que recull una conferència de Benavent, "La confesión de un arquitecto", impartida al Foment de les Arts Decoratives adreçada als Antics Alumnes de l'Escola del Mar l'any 1950.

La passió per aprendre és el que mou les persones, diu l'escriptora i premi Nobel Doris Lessing.

Aquesta passió per aprendre l'he viscuda de primera mà a l'Escola del Mar del Guinardó, el lloc on he treballat com a mestra tots aquest anys. Al mateix temps he après a estimar l'Escola i a sentir respecte per un Color, el Blanc, el color que un dia que se'm va atorgar per a participar d'aquesta república ideal amb els alumnes.

Aquesta recerca ha estat per a mi l'acompliment d'un antic somni i un gran repte: un munt d'històries diverses que havia d'encaixar com si d'un gran trencaclosques es tractés. Vull agrair a totes les persones, que al llarg d'aquests quatre anys, han mostrat interès per saber la història d'aquesta residència particular que avui acull a l'Escola del Mar. Moltes d'elles, han estat persones que he pogut conèixer gràcies a aquest treball. Vull també agrair a tota la comunitat de l'Escola, i en especial als alumnes i exalumnes, la seva ajuda. Han estat un públic fidel i curiós, atent a cada capítol que anava esbrinant, meravellat davant dels detalls i les anècdotes.

Espero que vulguin mantenir la memòria viva, i enriquir-la i transmetre-la a les noves generacions. Tots els qui formem part de la comunitat educativa, mostrem un profund sentiment de respecte i d'estimació per cadascun dels espais d'aquest edifici. Els alumnes al llarg de la seva vida escolar aprenen també a respectar i a vetllar perquè aquest patrimoni cultural es mantingui intacte. Com va dir la Primera Dama dels Estats Units Eleanor Roosevelt: "El futur pertany a aquells que creuen en la bellesa dels seus somnis".